

питанности иностранных студентов высших технических учебных заведений.

Ключевые слова: поликультурная воспитанность иностранных студентов, методические рекомендации, принципы поликультурности, педагогические условия, межнациональное общение.

Basic methodical guidelines as for improving multicultural education of foreign students in the higher technical educational institutions have been considered in the article.

Key words: multicultural education of foreign students, methodical guidelines, principles of multiculturalism, pedagogical conditions, international communication

УДК 378.091.81` 243

СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ІНШОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ

Кіш Надія Василівна,
м.Ужгород

З огляду на трансформаційні процеси європейського освітнього простору посилюється роль вивчення іноземних мов. Одним із пріоритетних завдань у змісті іноземної професійної підготовки є формування міжкультурної компетентності.

У статті розглядається соціокультурний аспект проблеми формування культури іноземного професійного спілкування студентів інженерно-технічних спеціальностей у процесі навчання німецької мови. Розкрито сутність соціокультурного підходу, що передбачає включення у процес іноземної професійної підготовки інформації, яка відображає національно-культурні та фонові знання професійно-орієнтованого змісту.

Ключові слова: соціокультурний, іноземна підготовка, майбутні інженери.

Розбудова єдиного європейського простору ґрунтується на ключових позиціях, зазначених у Болонських деклараціях. Серед них чільне місце посідає принцип мобільності. Він передбачає обмін між викладачами і студентами вузів, що входять у європейську хартію університетів. З огляду на це посилюється увага до вивчення іноземної мови на всіх освітніх рівнях, в тому числі, і вищих освітніх закладах. Саме тому одним із пріоритетних завдань у вивченні іноземних мов є завдання формування міжкультурної компетентності.

Ще одним важливим завданням вивчення іноземної мови є підготовка "...кваліфікованого фахівця, здатного продовжувати навчання і здійснювати професійну діяльність в іноземному середовищі. Це підвищує конкурентоспроможність на ринку праці" [7].

Знання іноземної мови не завжди гарантує успішність міжкультурної взаємодії, іноді виникають непорозуміння через етнічні стереотипи, забобони, стан "культурного шоку", переоцінку подібності рідної й іноземної культур, їхньої конфронтації на рівні індивідуальної свідомості [2]. Безліч дослідників відзначають, що випускник вищого освітнього закладу, у більшості випадків, незнайомий з іноземною культурою, не відчуває потреби в поглибленні своїх односторонніх знань, має монокультурну свідомість, не готовий до розвитку спілкування, в результаті чого недооцінює важливість навчання іноземній культурі.

Як відмічає Р.О.Гришкова, з огляду на приєднання України до Болонської конвенції у вітчизняній психолого-педагогічній літературі дискутуються проблеми іноземної підготовки випускника вищої школи, але при цьому недостатню увагу приділено питанням формування іноземної соціокультурної студентів нефілологічних спеціальностей у ході фахової підготовки [1].

Незважаючи на виражену тенденцію до професіоналізації викладання іноземної мови у вищому неможному навчальному закладі, його навчання здійснюється фактично окремо від формування професійної компетентності майбутнього фахівця. На думку дослідників (І.В.Секрета, В.Тенішева та ін.), у більшості

досліджень професійна іноземна комунікативна компетенція студента виступає, перш за все, як здатність здійснювати комунікативну мовленнєву поведінку згідно із задачами гіпотетичних ситуацій іноземного спілкування. У навчанні відтворюється переважно зовнішня, знакова подібність, а не цілісний зміст професійної діяльності, пов'язаної з використанням іноземної мови. Як наслідок, задача формування у студента вищого неможного навчального закладу такої професійної компетентності, в структуру якої була б органічно інтегрована іноземна компонента, залишається нерозв'язаною.

Таким чином, ставлячи перед собою завдання визначення соціокультурного контексту проблеми формування культури іноземного професійного спілкування ми прагнутимо з'ясувати сутність ключових понять: соціокультурний, іноземне професійне спілкування, культура спілкування на іноземній мові.

Розуміння сутності поняття "культура" як способу життя, множини стереотипних моделей поведінки, уможливають розробку проблеми навчання культурі в процесі викладання іноземної мови з позицій діалогу двох соціокультурних світів у свідомості тих, що навчаються. Це дозволяє науковцям виділити фактор набування соціокультурних знань широкого спектра: знання з галузі етнопсихології народів країн, мову яких вивчають (викладають), знання національних характерних рис і традицій спілкування носіїв іноземної мови, знання повсякденного життя й побуту народів – носіїв іноземної мови, актуальних у масовій повсякденній свідомості життєвих відомостей, лінгвокраїнознавчої яскравої лексики, країнознавчі знання.

Соціокультурний аспект розуміння поняття іноземного спілкування розкривається у дослідженнях Р.О. Гришкової, Ю. Запорожцевої, Т.М.Колодько. Проблема формування соціокультурної компетентності розглядалась науковцями у контексті навчання в початковій та основній школі (Н.І.Гез, О.О.Коломінова, З.В.Корнаєва, О.П.Первак, Ю.І.Пассов); у немовних та технічних вищих навчальних закладах (Н.Ф.Бориско, Н.Б.Ішханян, С.В.Козак, М.Г.Корочкіна, Л.І.Морська, Т.В.Опанасенко, О.Б.Тарнопольський, В.М.Топалова, Т.А.Третьякова); у вищих педагогічних навчальних закладах (Н.А.Ігнатенко, Р.П.Мільруд, Л.П.Рудакова).

З іншого боку, як зауважує О.Г.Каверіна, реформування системи освіти, зокрема навчання майбутніх інженерів іноземної мови потребує нового методологічного підходу до її організації та змісту, головна ідея якого полягає в тому, щоб інтегрувати мовний навчальний матеріал, ущільнити його, встановити залежності та інтегративні зв'язки. Адже інтегративні зв'язки іноземної мови з основами наук мають суттєвий вплив на розвиток економічного мислення майбутніх інженерів, що передбачає включення мовних знань, умінь та навичок у всі дисципліни професійного циклу. Але традиційна практика роботи технічних вищих навчальних закладів не забезпечує необхідної єдності між мовною та професійною підготовкою майбутнього інженера

[3].

Отже недостатній рівень розробки проблеми іншомовної професійної підготовки майбутніх інженерів на теоретичному рівні, необхідність врахування нових методологічних засад при розробці змісту іншомовної підготовки студентів технічних спеціальностей вказують на потребу у здійсненні теоретичної розвідки у цьому напрямі. Цим і обумовлюється актуальність досліджуваної нами проблеми.

У попередньому дослідженні [4] нами було розкрито сутність поняття "культури іншомовного професійного спілкування", у обґрунтуванні якого виокремлюють різні підходи: соціокультурний, лінгводидактичний, психологічний, акмеологічний. Мета даної роботи полягає у розкритті сутності соціокультурного підходу до розуміння поняття "культури іншомовного професійного спілкування" (у подальшому – КІПС – виділено нами – Н.Кіш.)

Для цього насамперед варто з'ясувати: а) сутність соціокультурного підходу; б) особливості соціокультурного підходу до формування КІПС.

Т.М.Колодько підкреслює, що одним із пріоритетних завдань навчання іноземних мов у сучасних умовах суспільного розвитку є формування у студентів соціокультурної компетенції. Соціокультурна компетенція – це "інтегративне утворення, яке включає: країнознавчі, лінгвокраїнознавчі, соціолінгвістичні знання, вміння та навички співвідносити мовні засоби з метою та умовами спілкування; вміння організувати мовленнєве спілкування відповідно до соціальних норм поведінки, прийнятих у носіїв мови; вміння використовувати мовні засоби відповідно до національно обумовлених особливостей їх вживання" [5, с.17].

Зміст і структура соціокультурної компетенції майбутніх учителів іноземних мов визначається дослідницею через такі критерії навчальних цілей і завдань, як мобільність знань, сформованість умінь і навичок застосовувати теоретичний матеріал на практиці (гнучкість) та критичність мислення. За критерієм мобільності знання наповнюються переважно інформаційні компоненти: глибина запам'ятовування, розпізнавання, відтворення, розуміння, пошук інформації. Гнучкість навчально-пізнавальної діяльності передбачає сформованість у студентів уміння застосовувати теоретичний матеріал на практиці, здійснювати міжпредметні зв'язки, використовувати інтелектуальні операції аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення, а також вибирати найраціональніший у певних умовах метод розв'язання завдань. Рівень розвитку у студентів критичного мислення визначається за їхніми уміннями оцінювати, знаходити помилки, критикувати, контролювати свою навчально-пізнавальну діяльність, прогнозувати, наводити контраргументи [5, с.9].

Соціокультурна компетенція, за визначенням Ю.Запорожцевої, – це знання соціокультурного контексту використання іноземної мови та уміння спілкуватися в даному контексті. В цьому випадку великого значення набувають такі риси спілкування як: неупередженість, повага, терпимість до співрозмовника, здатність розуміти його психологічний стан, співпереживати йому. Іншомовну соціокультурну компетентність дослідниця ототожнює із міжкультурним спілкуванням [2].

На нашу думку, соціокультурне включає міжкультурне, але не ототожнюється з ним.

Для навчання міжкультурному спілкуванню, на думку дослідниці, необхідно включити у зміст навчання іноземної мови компоненти, спрямовані на розвиток міжкультурної компетенції – соціокультурних, соціолінгвістичних, лінгвокраїнознавчих (наприклад, курси бізнес – мовлення, країнознавства й розмовної мови).

У дослідженні Р.О.Гришкової розглядаються проблеми формування іншомовної соціокультурної компетенції студентів нефілологічних спеціальностей у процесі фахової підготовки у вищому навчальному закладі [1].

Зміст соціокультурної компетенції з іноземної мови підпорядкований формуванню іншомовної комунікативної компетенції, яка складається з мовної, мовленнєвої та соціокультурної компетенцій. Мета формування іншомовної соціокультурної компетентності визначається науковцями як усвідомлення сту-

дентами різниці між їхньою рідною культурою та іншими культурами, а також набуття вмінь долати соціокультурні розбіжності в повсякденному, професійному та академічному спілкуванні. Тобто, у практиці викладання іноземної мови утверджується підхід до вивчення мови як інтегрованої системи знань, умінь і навичок, на відміну від традиційного підходу до вивчення мови як засвоєння набору окремих її компонент: змістових, стилістичних, граматичних, лексичних, орфографічних тощо; врахування національних та міжнародних освітніх стандартів, загальних професійних вимог і потреб студентів.

У соціокультурному підході до засвоєння змісту іншомовної професійної підготовки виокремлюють [1, с.110-130]:

- знання про національно-культурні цінності, засвоєння яких передбачає ознайомлення студентів з культурно- побутовими особливостями, типами службових відносин, стилями управління, ієрархічного підпорядкування, манерою спілкування та нормами комунікативної поведінки людей суміжних спеціальностей у звичайних виробничих умовах професійної діяльності. Вони ґрунтуються на знаннях з історії, географії, літератури, державного устрою, загальної культури та мовного етикету народів, мова яких вивчається.

- фонові знання (за визначенням Є.М.Верещагіна та В.Г.Костомарова існує три види фонових знань: загальнолюдські, регіональні, країнознавчі), без засвоєння яких не лише повсякденне, але професійне спілкування може не відбутися, оскільки на незнання чужої культури чи норм поведінки іноземці реагують чутливіше, ніж на незнання лексики чи граматики мови.

У структурі іншомовної соціокультурної компетенції виділяють три ключові компоненти:

- види компетенцій: загальнокультурна, культурознавча, лінгвокраїнознавча, соціолінгвістична;
- форму прояву даної компетенції: вербальна/невербальна;
- професійний аспект.

Вівши у мовний обіг поняття "компаративної технології", Р.О.Гришкова зауважує, що вона ґрунтується на поєднанні у процесі навчання іноземної мови компаративного аналізу та "соціокультурної пам'яті". Компаративний аналіз включає: виявлення соціокультурної інформації; поетапне розширення соціокультурних знань; пошук спільного й розбіжностей; порівняння стилів спілкування в різних культурах (порівняння на зразок "в одній культурі – в іншій культурі"); вироблення у студентів практичних навичок повсякденного, академічного та професійного спілкування; формування ціннісного ставлення до соціокультурної інформації, розуміння важливості соціокультурних знань і навичок поведінки для міжкультурного спілкування та співробітництва.

Розглядаючи поняття іншомовної професійної компетентності як структурний елемент професійної компетентності майбутнього фахівця, І.В.Секрет підкреслює, що іншомовна професійна компетентність є утворенням, відповідним до професійної компетентності фахівця, яка реалізується в умовах іншомовного середовища засобами іноземної мови [6]. Тому метою навчання та навчальної діяльності студентів повинні стати, з одного боку, розвиток професійної компетентності у єдності усіх її складових, а з іншого – проєкція здобутого утворення на площину іншомовного середовища. Оскільки одним із засобів формування професійної компетентності та комунікативної компетентності як її складової є спілкування, то контексте викладання дисципліни "Іноземна мова" на діяльнісних, мотиваційних, ситуативно-обумовлених засадах з використанням професійно зорієнтованого змісту, спрямованого на створення професійно обумовленого інформаційного продукту, – може стати одним із засобів формування іншомовної професійної компетентності майбутнього фахівця.

Отже, розуміючи під культурою іншомовного професійного спілкування сукупність інтегрованих знань, умінь і навичок професійно-орієнтованого змісту, досвіду мовленнєвої та не мовленнєвої поведінки носіїв мови у ситуаціях, що моделюють професійні відносини виокремлюємо соціологічний контекст

цього поняття. Соціологічний контекст вивчення іноземної мови розглядається на рівні соціокультурного, який представлено системою знань: національно-культурних (що представляють національно-культурну самобутність носіїв мови, які відображені в знаннях історії, географії, соціології, політології, а також знання про особливості державного і територіального устрою, рівень розвитку виробничих потужностей, досягнутий рівень науково-технічного прогресу, відомі постаті в галузі науки, освіти, техніки, якими пишаються носії мови тощо) та фонових знань, до яких належать знання загальнолюдські (поняття добра і зла, милосердя і бездушності, толерантності і нетерпимості, моральності і аморальності, відповідальності і безвідповідальності, принципності і безпринципності, любові і ненависті тощо), регіональні та країнознавчі.

Відбір змісту соціокультурної інформації з метою формування культури іншомовного професійного спілкування студентів інженерно-технічних спеціальностей передбачає "проекцію" структури соціокультурного компонента вивчення іноземної мови на площину професійної підготовки і діяльності носіїв мови. Соціокультурний аспект формування культури іншомовної професійної підготовки передбачає:

- включення у зміст навчання майбутніх інженерів відомостей з історії техніки, промисловості, виробництва як у контексті суспільного розвитку країни (в нашому випадку йдеться про Німеччину), так і у персоналіях (постаті видатних науковців, винахідників, промисловців, якими пишаються німці, і не тільки вони);

- опрацювання інформації професійно-орієнтованого змісту: де і як навчаються інженерному фаху німецькі колеги (освітні заклади), в чому полягає специфіка того чи іншого виду діяльності, професійні посадові обов'язки, можливості кар'єрного зростання, дозвілля та звичаї, пов'язані із професійною діяльністю, професійні свята тощо;

- робота над текстами, що дають уявлення про специфіку ділового професійно-орієнтованого спілкування, етику переговорних процесів, роботу над спільними (німецько-українськими) проектами у галузі інженерно-технічного конструювання тощо.

Перспективи подальших досліджень пов'язані із конкретизацією змісту соціокультурної інформації, яка спрямована на формування культури іншомовного професійного спілкування та її подальшою апробацією у змісті іншомовної професійної підготовки студентів інженерно-технічного факультету.

Література та джерела

1. Гришкова Р.О. Формування іншомовної соціокультурної компетенції студентів нефілологічних спеціальностей // Монографія/ Раїса Олександрівна Гришкова. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2007. – 424 с.
2. Запорожцева Ю. Міжкультурна компетенція як професійна якість учителя іноземної мови.//Наукові розробки працівників ЖОІППО/ Юлія Запорожцева [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://zipro.net.ua/index.php>> – Загол. з екрану. – Мова укр.
3. Каверіна О.Г. Методологічні засади інтеграції змісту мовної освіти майбутніх інженерів. /О. Г. Каверіна. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ITZN/em14/content/09kogeft.htm>> – Загол. з екрану. – Мова укр.
4. Кіш Н.В. Проблема формування культури іншомовного професійного спілкування студентів- майбутніх інженерів/ Надія Василівна Кіш //Науковий вісник УжНУ. Серія: Педагогіка, соціальна робота. – 2010. – №11. – С.73-75
5. Колодько Т.М. Формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах: автореф. дис. ... к.п.н.: 13.00.04 «теорія і методика професійної освіти» / Тетяна Миколаївна Колодько. – К., 2005. – 20с
6. Секрет І.В. Іншомовна професійна компетентність: проблема визначення / І.В.Секрет. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://vuzlib.com/content/view/322/84>> – Загол. з екрану. – Мова укр.
7. Чаграк Н. Розвиток іншомовної професійної комунікативної компетентності майбутніх фахівців туристичної сфери в умовах застосування інформаційних технологій навчання. /Наталія Чаграк, Галина Гритчук. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <www.nbu.gov.ua/.../2/Chahrak.doc.pdf> – Загол. з екрану. – Мова укр.

Учитывая трансформационные процессы европейского образовательного пространства усиливается роль изучения иностранного языка. Одной из приоритетных задач в содержании иноязычной профессиональной подготовки является формирование межкультурной компетенции.

В статье рассматривается социокультурный аспект проблемы формирования культуры иноязычного профессионального общения студентов инженерно-технических специальностей в процессе обучения немецкому языку. Раскрыта сущность социокультурного подхода, который предполагает включение в процесс иноязычной профессиональной подготовки информации, отражающей национально-культурные и фоновые знания профессионально-ориентированного содержания.

Ключевые слова: социокультурный, иноязычная подготовка, будущие инженеры.

The article deals with socio-cultural aspect of the problem formation of a culture of foreign language professional communication in students of engineering and technology sectors in the process of studying the German language.

Key words: social and cultural, foreign language training future engineers.

УДК 61 (071) + 614.23/25 (457)

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ В АВСТРІЇ

Кліщ Галина Іванівна,
м.Тернопіль

Стаття присвячена висвітленню історичних особливостей виникнення та розвитку австрійської медичної освіти. Виявлено основні тенденції та особливості розвитку навчальних закладів медичного профілю в Австрії; проаналізовано основні здобутки в австрійській медичній науці та практиці (з часів Середньовіччя до початку ХХІ ст.).

Ключові слова: історичні особливості, медична освіта, навчальні заклади медичного профілю, медична наука.

Демократичні перетворення та реформування освітньої сфери України потребують оптимізації та вдосконалення системи освіти. Успішне розв'язання цього завдання можливе через ґрунтовне дослідження досвіду минулого і його використання у сучасній практиці загальної та професійної освіти, зокрема й медичної. Історія розвитку школи, освіти і педагогічної думки – важливе джерело розбудови національної системи освіти будь-якої країни, оновлення її змісту та структури. Цікавою і малодослідженою сторінкою історії професійної педагогіки є